

Toch twee types SB 1

(Door Nico van der Lee; uit Perfinpost 111, november 2014)

Al in 1991 heeft Jac vd Hoorn er in Perfinpost 19 over geschreven.

Van de SB 1 zijn twee types waarbij het verschil duidelijk zichtbaar is.

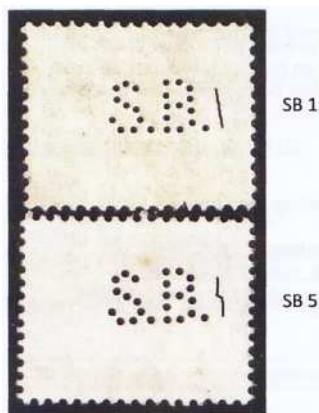
Ik blijf de bestaande SB 1 zo noemen en noem voor het gemak het tweede type SB 5 (SB 4 is al gebruikt bij de fiscaalzegels). In de catalogus heeft Jan Verhoeven terecht vermeld dat de diameter van de gaten varieert, voor de SB 1 is dat ook van kracht.

De verschillen

Bij SB 5 hebben de gaten altijd een veel grotere diameter. Maar er zijn meer duidelijk verschillen.

De lijn langs B7, B8, B10 en B11 is bij SB 1 iets gebogen maar bij SB 5 zit er duidelijk een knik in.

En als je de SB 5 op de afbeelding van de SB 1 van de catalogus legt dan zie je ook dat S4 en S5 duidelijk verder naar boven liggen en dat S4 en S5 ook dichter bij elkaar liggen.

Met deze kennis ben ik door mijn verzameling gelopen en ik heb Nolco Oosterhagen gevraagd hetzelfde te doen. De resultaten ziet u hieronder.

Zegels met SB 5

Na het doorkijken komen de onderstaande zegels voor met de perfin SB 5:

81, 107, 171A, 173A, 172B, 173B, 174B, 175B, 176B, 177B, 1808, 1838, 1858, 188B, 287, 293, 311, 332, 334, 336, 358, 359, 381, 408, 409, 410, 411, 460, 461, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 481, 483, 484, 524, 529, 621b, 623, 623b, 624, 624b, 628, 669, 772, 777, 784, 785, 792, 793, 794, 805, 807, 808, 809, 811, 882, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 984, 1108, 1109, 1110, 1113, 1115, 1118a, 1242.

De zegels 633, 731, 743, 764, 771, 829, 904, 963, 1055 zijn ooit gemeld als SB 1 maar zijn zeer waarschijnlijk ook SB 5 omdat er niet één zegel na nr. 619 bij SB 1 overblijft.

Zegels die bij SB 1 vervallen

Zoals ik hierboven al aangeef vervallen bij SB 1 alle zegels boven nr. 619 maar ook de nummers 410, 463, 466, 468 en 484 komen bij ons niet voor.

Overigens komen de nummers 176A, 345, 356a, 462, 494 en 530 bij ons noch bij SB 1 noch bij SB 5 voor. Hebt u die wel, wilt u mij dat dan melden?

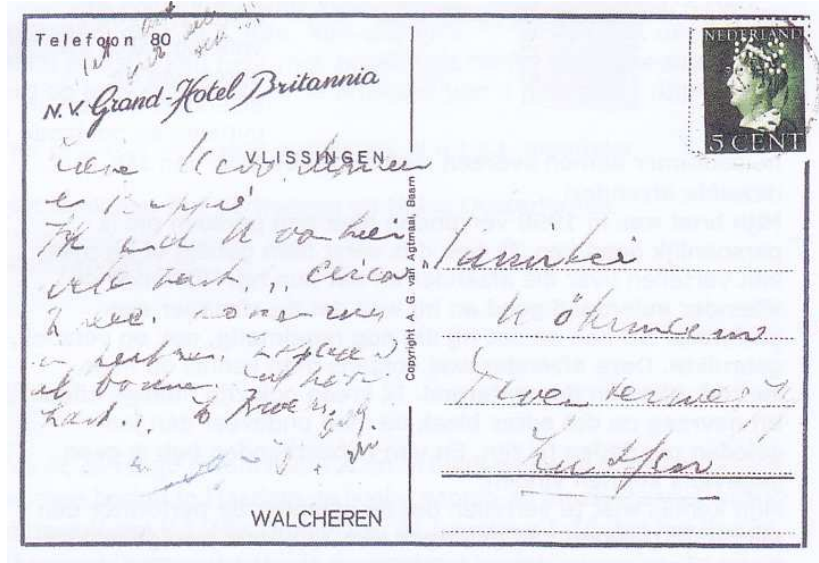
De gebruiker van SB 5. Station

Ik heb een sterk vermoeden dat ook SB 5 is gebruikt door de Algemene Spoorwegboekhandel, net als SB 1 (en SB 2). Ook bij de SB 5 kom je allerlei verschillende plaatsen van afstempeling tegen vanuit het hele land. Ook kom je naar verhouding veel postfrisse zegels tegen. Beide verschijnselen zie je ook duidelijk bij SB 1.

In mijn verzameling komen ook twee poststukken voor met SB 5. De eerste ziet u hieronder. Er is geen gebruiker af te leiden van deze brief. Ook het stempel is slechts gedeeltelijk te lezen: B0.....TION gestempeld in 1941. Mogelijk Boxtel-Station.

Ik heb van Nolco Oosterhagen een opgave en een scan van een poststuk gekregen met 332, die ziet u hieronder.

Deze is in 1940 gestempeld in Middelburg. Ook bij hem komen allerlei plaatsen in de stempels voor. In de twee verzamelingen zien we: Alkmaar, Amsterdam, Assen, Bergen op Zoom, Breda, 's-Gravenhage, Groningen, Helmond, 's-Hertogenbosch, Hilversum, Hulst, Maastricht, Middelburg, Odijk, Roermond, Rotterdam, Tilburg, Utrecht, vaak met de toevoeging -STATION.

Waarom is dit type niet eerder in de catalogus opgenomen?

In het artikel van Jan Verhoeven uit 2005 met de titel "Twee 'onbekende' perfin's ontmaskerd" toont Jan zegel 1709 met perfin SB 5. Hij geeft terecht aan dat deze perfin nageperforeerd en dus vals is. In dat artikel lijkt het dat Jan weet wie deze perforator in zijn bezit heeft en nog gebruikt. Bij navraag blijkt dat Jan dat niet weet maar wel dat hij een brief heeft waarbij op de achterzijde initialen en postcode - huisnummer staan. En dus ook voorzien is van perfin SB 5. Dat zou mogelijk van de persoon kunnen zijn die de perforator in bezit heeft.

Verder geeft Jan in de oproep aan het einde van het artikel aan dat hij nog geen zekerheid heeft dat er twee verschillende perfin's zijn zolang niet eerst goed gekeken is naar de voorkomende datums op de verschillende zegels. Het zou immers kunnen zijn dat de bestaande perforator (SB 1) gerepareerd is waarbij de gaten groter en wat verschoven zouden zijn.

De datums van SB 1 en SB 5

Ik heb leesbare datums van zowel SB 1 als SB 5 op een rij gezet en daaruit blijkt zonder enige twijfel dat SB 1 en SB 5 naast elkaar hebben gewerkt. Op de getoonde brief met SB 5 is 1941 duidelijk leesbaar en er zijn talloze poststukken met SB 1 van ruim voor en ruim na die datum (tot in 1954). Het staat voor mij dus vast dat SB 1 en SB 5 echt twee verschillende perforatoren zijn.

Wie heeft de perforator van SB 5 nog gebruikt?

Ook mijn tweede brief toont later geperforeerde zegels nl. de nummer 1116 en 1488 afgestempeld in 1998. Op deze brief staat op de achterzijde een volledige naam en adres van de afzender. En de initialen en postcode - huisnummer komen overeen met die op de brief van Jan. Dus dezelfde afzender!

Mijn brief was in 1998 verzonden naar een persoon die ik persoonlijk goed ken. Ik heb dus eerst hem gebeld of hij meer kon vertellen over die afzender en dat kon hij. Hij kende de afzender inderdaad goed en hij wist dat de afzender een perforator SB had en dat hij die nog regelmatig, ook op verzoek', gebruikte. Deze afzender was volgens mijn kennis op hoge leeftijd, blind en dementerend. Ik kreeg ook zijn huidige adres. Bij navraag op dat adres bleek de man ongeveer een jaar geleden overleden te zijn. En van nabestaanden heb ik geen gegevens kunnen vinden.

Mijn kennis wist te vertellen dat de afzender de perforator een jaar of 20 geleden had gekregen van zijn oude werkgever; de Bruna. Enig speurwerk op het internet levert het artikel waarvan ik onderaan dit stuk een deel laat zien en waaruit overduidelijk het verband tussen Bruna en Algemene Spoorwegboekhandel aangetoond wordt. Dit onderbouwt mijn vermoeden dat SB 5 ook van de Algemene Spoorwegboekhandel afkomstig is. Het bewijs is er echter nog niet (helemaal).

Conclusies

Ik durf de conclusie te trekken dat de perfin SB 5 wel degelijk een andere en echt gebruikte perfin's is. De gebruiker is zeer waarschijnlijk ook de Algemene Spoorwegboekhandel geweest. Het is zeker dat de perforator nog particulier nagebruikt is. Ik zou willen zeggen dat zeker alle zegels na nr. 1300 vals zijn. Alle zegels na nr. 619 die bij SB 1 vermeld staan in de catalogus behoren dus niet bij SB 1 maar bij SB 5. Daarnaast zijn er een aantal zegels die zowel bij SB 1 als SB 5 voorkomen.

Oproep

Ik wil u vragen uw verzameling van de SB 1 ook eens goed door te lopen en dan aan mij door te geven welke zegels met SB 5 u hebt. Geeft u dan ook de datums en plaatsen van de leesbare stempels door.

Daarnaast hoor ik ook graag of bij uw overblijvende SB 1's één of meer van volgende zegels voorkomen: 176A, 345, 356a, 410, 462, 463, 466, 468, 484, 494 of 530.

Als u poststukken hebt met zegels met perfin SB 5 dan zou ik het erg op prijs stellen als ik de afzender van u mag doorkrijgen.

Het resultaat van deze oproep zal ik u t.z.t. meedelen.

Met dank aan Jan Verhoeven en Nolco Oosterhagen.

Nico van der Lee.

Bruna 140jaar!

Als de 24-jarige Zwollenaar Albert Willem Bruna in 1868 op 23 februari besluit in Haarlem de boek-, papier- en muziekhandel annex uitgeverij van F.J. MacDonald aan de Jansstraat 1-56 (het huidige nr. 25) over te nemen, kan hij in de verste verte niet bevroeden dat hij daarmee het fundament heeft gelegd voor de grootste keten boekwinkels die Nederland anno 2007 rijk is.

Aangenomen mag worden dat de jonge ondernemer twee belangrijke lessen van zijn vader, dominee Gerhard Bruna, heeft meegekregen, die tot het uiteindelijke succes zouden leiden: "In het zweet uws aanschijns zult gij uw brood verdienen," en "Leer de mens lezen opdat hij het woord Gods tot zich kan nemen". In het Nederland van de tweede helft van de 19-e eeuw was lezen nog verre van gebruikelijk. Indachtig de lessen van zijn vader moet A.W. Bruna het als een kans en als een opdracht hebben gezien het recht op lezen dichterbij de "gewone man" te brengen.

Op 1 juni 1891 wist Bruna tot overeenstemming te komen met de Maatschappij tot Exploitatie van de Staatsspoorwegen en werd het contract gesloten waarmee A.W. Bruna 17 stationskiosken overnam. De Algemene Spoorwegboekhandel (ASB), de naam waaronder Bruna lange jaren zijn winkelactiviteiten zou voeren, was geboren!

Een nieuwe impuls tot uitbreiding van de zaak was in 1898 het aantreden van de 23-jarige zoon van Bruna, Hendrikus Magdalenus, als medefirmant. De nieuwe firma zou nu A.W. BRUNA en Zoon gaan heten en met name het uitgeversbedrijf zou verder worden uitgebreid.

In 1902 overleed oprichter en eerste directeur Albert Willem Bruna. Kort na zijn dood werd uit het huwelijk van zijn jongste zoon en diens vrouw Maria Sofia Cockuyt diens eerste kleinzoon geboren, die ter nagedachtenis aan de overleden grootvader zijn namen zou dragen.

De oudste zoon, Gerhard, in 1889 als tabaksteler naar Nederlands-Indië vertrokken, kwam kort na het overlijden van zijn vader terug naar Nederland om zijn broer Hendrik te helpen de zaak van hun vader voort te zetten. Terwijl Hendrik zich aan het hoofd stelde van de grossierderij en de groeiende keten van stationskiosken, belastte Gerhard zich met de uitgeverij. In 1906 werd een vennootschap onder firma (v.o.f.) aangegaan, de twee poten van de onderneming onderzochten gedurende een aantal jaren binnen die gezamenlijke rechtspersoonlijkheid hun eigen ontplooiingskansen. In 1909 werd deze v.o.f alweer ontbonden en zetten de twee bedrijven - "Spoorwegboekhandel (ASB)" en "A.W. BRUNA en Zoon Uitgeversmaatschappij" - hun activiteiten gescheiden voort. Het aantal spoorwegboekhandels nam een grote vlucht.

.....

(gedeelte van "Bruna 140 jaar!" van www.Bruna.nl.)